

TARIX FANINI O‘QITISHDA ELEKTRON DARSLIK DAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Qoriyev Abdumalik Ubaydullayevich
Namangan PMM katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarix darslarida axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish, bunda elektron darslikdan unumli foydalanishning amaliy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: axborot kommunikatsion texnologiyalar, elektron darslik, O‘zbekiston tarixi darsligi

Mamlakatimizda ta’lim tizimi yildan-yilga tizimli ravishda takomillashib bormoqda. Buni ta’lim muassasalarida olib borilayotgan darslar misolida ham ko‘rish mumkin. Zamonaviy kommunikatsion texnologiyalar rivojlanib, tobora ko‘payib borayotgani hamda ulardan ta’lim tizimida izchil ravishda foydalanilayotganligi ham bunga dalil bo‘la oladi.

Hozirda ta’lim tizimida faoliyat olib borayotgan pedagog hodimlardan talab etilayotgan muhim vazifalardan biri axborot kommunikatsion texnologiyalaridan unumli va samarali foydalanishdir. Buning uchun pedagoglar avvalo kompyuter vositalaridan foydalanishni o‘rganib olishlari, so‘ngra, AKTlarda tayyorlanayotgan multimedia dasturlarini qanday o‘rnatish va ishga tushirish kerak? qay vaqt va qanday foydalanish kerak? degan savollarga javob topishlari darkor.

So‘nggi yillarda Xalq ta’limi vazirligini buyurtmasiga muvofiq barcha fanlardan elektron darsliklar yaratilib, ta’lim muassasalariga yetkazib berilmoqda. Faqatgina ushbu elektron darsliklardan foydalanishda ayrim kamchiliklar ko‘zga tashlanmoqda. Kamchiliklarni ba’zilar texnik sabablar bilan bog‘liq bo‘lsa, ba’zilar pedagoglarning elektron darsliklardan foydalanish bo‘yicha malakasini yetishmasligi bilan bog‘liq. Muammoni texnik tomonlarini bartaraf etish uchun har bir ta’lim muassasiga davlat dasturlari doirasida so‘nggi modeldagi shaxsiy kompyuter va noutbuklar navbatma-navbat taqdim etilmoqda. Lekin pedagoglarni ayrimlari shunday imkoniyatlardan ham unumli va samarali foydalana olmayotgani, bizni bu borada yanada ko‘proq ishlashga undamoqda.

Buning uchun malaka oshirish institutida faoliyat olib borayotgan har bir fan o‘qituvchisi hududlardagi AKT bo‘yicha ilg‘or va tajribali o‘qituvchilar bilan hamkorlikda o‘z faniga doir elektron darsliklardan foydalanish bo‘yicha yo‘riqnomalar, ilmiy-uslubiy tezislari, metodik tavsiya va uslubiy ko‘rsatmalar tayyorlashi hamda ularni ta’lim muassasalariga o‘z vaqtida yetkazishi maqsadga

muvofiq bo‘ladi. Chunki, ayrim o‘qituvchilar hali ham elektron darslik nima ekanligidan to‘liq voqif emaslar.

Ushbu maqsadni amalda bajarish uchun, biz sizlar bilan bugungi kundagi 10-sinf O‘zbekiston tarixi faniga to‘g‘ri keladigan elektron darslikdan qanday foydalanish mumkinligini ko‘rib chiqamiz.

Avvalo, elektron darslik tushunchasiga to‘xtalib o‘tsak. Elektron darslik(ED) elektron o‘quv adabiyot hisoblanib, zamonaviy axborot texnologiyalari asosida ma’lumotlarni jamlash, tasvirlash, yangilash, saqlash, bilimlarni interaktiv usulda taqdim etish va nazorat qilish imkoniyatlariga ega bo‘lgan manbadir[1,86-b.]. Elektron darslik – kompyuterli o‘quv uslubini qo‘llashga va fanga oid o‘quv materialining har tomonlama samarali o‘zlashtirishga asoslangan o‘quv adabiyoti bo‘lib, konsepsiyaga ko‘ra 4 toifaga bo‘linadi: **1-toifa:** o‘quv materialini faqat verbal ko‘rinishidagi shakli; **2-toifa:** verbal va ikki o‘lchamli grafik shakl; **3-toifa:** “multimedia” darsligi, ya’ni ma’lumotni uch o‘lchamli grafik ko‘rinishda, ovozli, video, animatsiya va qisman verbal shakli; **4-toifa:** material ovozli va uch o‘lchamli fazoviy shaklda bo‘lib qolmasdan, taktik xususiyatli ma’lumotlar vositasida bayon qilinib, o‘rganiluvchi “ekran olamida” stereonusxasi tasvirlangan real olamga kirish va undagi obyektlarga nisbatan harakatlanish tasavvurini yaratadigan ED shakli[1,87-b.].

10-sinf O‘zbekiston tarixi fani bo‘yicha tayyorlangan elektron darslik 3-toifadagi elektron darslik bo‘lib, undan foydalanish bir muncha qulayliklarni vujudga keltiradi.

Foydalanuvchi EDni kompyuterga o‘rnatib olgach, uni ishga tushiradi. Dastur ishga tushishi bilan kompyuter ekranida fanni nomi ko‘zga tashlanadi.

Foydalanuvchi ekrandagi “Boshlash” tugmasi ustida sichqonchani chap tugmasini bitta bosadi. Shundan so‘ng ekranda mundarija tasviri namoyon bo‘ladi(1-rasm).

Mundarijada ko‘rinib turgan biror mavzuga sichqoncha chap tugmasini bosib kiriladigan bo‘lsa, mavzuga oid qisqa matnga ko‘z tushadi. Matn orasida qavs ichida rasm borligi ham ilova qilingan. Ya’ni “1-rasm” degan so‘z ustida sichqoncha chap tugmasi bosilsa, ushbu rasm ekranda namoyon bo‘ladi.

Matndan yuqorida “Menyular satri” mavjud bo‘lib, unda “Oldingi mavzu”, “Mundarija”, “Lug‘at”, “Mavzuni o‘rganish”, “Mavzuni mustahkamlash”, “Yordam”, “Keyingi mavzu” bandlari berilgan. Ushbu menyular quyidagi vazifalarni bajaradi:

- “Oldingi mavzu” menyusi ustiga sichqonchani olib borilsa, avvalgi mavzuni nomi ko‘zga tashlanadi. Agar uni ustida sichqonchani chap tugmasi bosilsa, ushbu mavzu ekranda namoyon bo‘ladi.

- Menyuning “Mundarija” bandi ishga tushirilsa, ekranda barcha mavzular ko‘zga tashlanadi.

- Agar mavzuda izoh talab etadigan so‘z bo‘lsa, menyuning “Lug‘at” bandi orqali uni izohini qidirib topish mumkin.

- “Mavzuni o‘rganish” menyusi orqali mavzuga oid rejalar bilan matn holatida tanishish, mavzuga oid animatsiya yoki o‘quv filmlarini ko‘rib chiqish imkoniyatiga ega bo‘linadi.

- Menyudagi “Mavzuni mustahkamlash” bandi interfaol usulda tayyorlangan bo‘lib unda, test savollari, savol va topshiriqlar berilgan(2-rasm). Ushbu menyuda ham rasm, animatsiya va videotopshiriqlar berilgan bo‘lib, ulardan samarali foydalanish har bir pedagogning o‘ziga bog‘liq.

- “Yordam” menyusida elektron darslik bilan ishlashda kerak bo‘ladigan tartib-qoidalar berilgan bo‘lib, har bir foydalanuvchi ushbu band bilan tanishib chiqishi lozim.

2-rasm

- menyuning “Keyingi mavzu” bandiga sichqonchani olib borilsa, navbatdagi mavzu nomi ko‘rinadi. Agar keyingi mavzuni o‘rganmoqchi bo‘linsa, ushbu menyudagi mavzuga kirish kerak.

Agar “Lug‘at” va “Yordam” menyulariga murojaat etilgan bo‘lsa-yu ortga qaytmoqchi bo‘linsa, unda ekran o‘rtasidagi “Mavzuga qaytish” tugmasi ustida sichqonchani bitta bosishga to‘g‘ri keladi.

Elektron darslikdan chiqish uchun, har qanday vaziyatda ham “X” – “закрѳт” tugmasini bosish kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, ushbu elektron darslikdan foydalanish anchagina yengil va oson, faqatgina uni amaliyotda doimiy ravishda qo‘llanib borilsa maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Umumta’lim maktablari o‘qituvchilari uchun o‘quv modullari. 3-modul: O‘quvchi shaxsini rivojlantirishga yo‘naltirilgan ta’lim. –T.: Bekinmashoq plyus nashriyoti, 2013. -192 b.

2. O‘zbekiston tarixi fanidan elektron darslik(10 sinflar uchun).